

Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

НАУКОВИЙ
ПОТЕНЦІАЛ
ДОСЛІДНИКА:
ФІЛОЛОГІЧНІ ТА
МЕТОДИЧНІ
ПОШУКИ

2026

Збірник наукових праць
викладачів і студентів

Випуск XIV

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДОСЛІДНИКА:
ФІЛОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПОШУКИ

Збірник наукових праць викладачів і студентів

ВИПУСК XIV

ГЛУХІВ

2026

УДК: 811 (082), 372, 378Н 34

*Рекомендовано вченою радою Навчально-наукового інституту філології та історії
(протокол № 6 від 19 березня 2026 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Йовенко Л. І. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Бикова Т. В. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української літератури Українського державного університету імені М. П. Драгоманова.

Н 34 Науковий потенціал дослідника: філологічні та методичні пошуки : зб. наукових праць викладачів і студентів. Вип. XIV. / за заг. ред. Н. В. Гоголь. Глухів : Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, 2026. 190 с.

Видається в авторській редакції. Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів та не несе відповідальності за зміст матеріалів.

Збірник містить статті, у яких викладені результати науково-дослідних робіт, теоретичних і експериментальних досліджень з актуальних питань лінгвістики, літературознавства, лінгвоукраїнознавства, методик навчання мов і літератур. У випуску подано матеріали наукових конференцій, семінарів, результати роботи наукових гуртків і проблемних груп.

© Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка, 2026

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Гоголь Наталія Валеріївна – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Заступник головного редактора:

Медвідь Наталія Сергіївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Відповідальний за комплектацію та випуск збірника:

Медвідь Наталія Сергіївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ:

Новиков Анатолій Олександрович – доктор філологічних наук, професор кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Кабиш Марина Юріївна – доктор педагогічних наук, старший викладач кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Кузнецова Галина Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Лучкіна-Загородня Любов Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Марєєв Дмитро Анатолійович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов та методики викладання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Гричаник Наталія Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Чайка Олена Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов та методики викладання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ МОВИ У СВІТЛІ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ПАРАДИГМ	7
Кузнецова Г., Сикальчук А. СЕМАНТИКА КОЛЬОРУ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТ ПОЧУТТЄВИХ СТАНІВ У ПОЕЗІЯХ ЛІНИ КОСТЕНКО	7
Медвідь Н., Позднякова А. ФЕМІНІТИВИ В СУЧАСНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ	10
Похилюк О. РИТОРИЧНІ ЗАКЛИКИ В ПОЕТИЧНІЙ МОВОТВОРЧОСТІ ТЕТЯНИ ЯКОВЕНКО	14
Косарес А. МОВНА КУЛЬТУРА КРИВОРІЗЬКИХ ЗМІ: АНАЛІЗ ТИПОВИХ ПОМИЛОК У МАСМЕДІА	18
Котомова А. ЕМОЦІЙНО-ЕКСПРЕСИВНА ЛЕКСИКА ЯК ЗАСІБ ОСМИСЛЕННЯ ВІЙНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ	22
Чіпижна Д. ОНІМНІЙ ПРОСТІР ПОВІСТІ ЗІРКИ МЕНЗАТЮК «ДИКЕ ЛІТО В КРИМУ»	26
РОЗДІЛ 2. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІСТОРІЇ ТА ТЕОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ І ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	31
Гоголь Н., Тарасенко К. ХУДОЖНІЙ ВИМІР ІНТИМНОЇ ЛІРИКИ ДМИТРА ПАВЛИЧКА (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «ТАЄМНИЦЯ ТВОГО ОБЛИЧЧЯ»)	31
Доброносова Ю. СМЕРТЬ ІНШОГО ЯК ГРАНИЧНА СИТУАЦІЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ	35
Новиков А., Задорожна А. БІЛЬШОВИЦЬКИЙ АПОКАЛІПСИС У РОМАНІ НАТАЛКИ ДОЛЯК «ЧОРНА ДОШКА»	39
Родіонова І. ОСОБИСТІСТЬ У КРИЗОВОМУ СОЦІУМІ: РОМАН СВІТЛАНИ ТАЛАН «ОГОЛЕНИЙ НЕРВ»	44
Баранник Н. ПОЕТИКА ІМПРЕСІОНІЗМУ М. КОЦЮБІНСЬКОГО (НА МАТЕРІАЛІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НОВЕЛИ «INTERMEZZO»)	49
Ананьєва А. КОНЦЕПТ «ГОЛОД» В РОМАНІ УЛАСА САМЧУКА «МАРІЯ»	53
Валуєва Ю. ОБРАЗ ЛІРИЧНОГО ГЕРОЯ У ФІЛОСОФСЬКИХ ПОЕМАХ ІВАНА ФРАНКА	58
Волк Т. РОЛЬ ПСИХОЛОГІЗМУ В РОМАНІ АНДРІЯ СЕМ'ЯНКІВА «ТАНЦІ З КІСТКАМИ»	62
Діденко Л., Вельбой А. НОВЕ УКРАЇНСЬКЕ РОЗСТРІЛЯНЕ ВІДРОДЖЕННЯ: ПОЕЗІЯ ВІКТОРІЇ АМЕЛІНОЇ, ЛІДІЇ ПРОЦІК, АРТЕМА ДОВГОПОЛОГО	66
Золотарьова А. ТРАДИЦІЇ І НОВАТОРСТВО ЖАНРУ РІЗДВЯНОГО ОПОВІДАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХІХ СТ.	72
Чурсіна А. ХРОНОТОП У РОМАНІ ЮРІЯ ЯНОВСЬКОГО «МАЙСТЕР КОРАБЛЯ»	77
Тараненко Д. ГОГОЛІВСЬКІ МОТИВИ В РОМАНІ ЛІНИ КОСТЕНКО «ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО»	81
РОЗДІЛ 3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ І ЗАВДАНЬ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ВИМОГ	86

Грона Н., Молочко С. ЛІНГВОМЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ ТЕКСТОТВОРЧИХ УМІНЬ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	86
Кочубей Н. ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ МЕДІАЦІЇ	89
Кухарчук І. РОЛЬ МОВНОЇ ОСВІТИ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	93
Олійр М. ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ	96
Рускуліс Л. ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ	99
Sokolovska I., Nechyporenko V., Hordiienko N., Pozdnyakova O. THE RELEVANCE OF FOREIGN LANGUAGE STUDY IN THE MASTER'S PROGRAM OF A HIGHER EDUCATION INSTITUTION WITH THE PURPOSE OF INTEGRATION INTO THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC COMMUNITY	103
Цінько С. МОВНІ ПАСТКИ НМТ: ЯК НАВЧИТИ УЧНІВ НЕ ПОМИЛЯТИСЯ В СТАНДАРТНИХ ТЕСТАХ	106
Ананьєва А., Новікова К. ГЕНДЕРНО ІНКЛЮЗИВНА МОВА В СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ	109
Антонова М. ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ МОДЕЛЕЙ «ШКІЛЬНОЇ» І «НАУКОВОЇ» ГРАМАТИКИ	113
Базуріна Т. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ УЧНІВ ЗЗСО НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	118
Бірюк О. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	121
Дерюгіна Л. ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ПРАКТИКИ ЯК ШЛЯХ ДО ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	125
Гльницька А. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТОПОНІМІВ УМАНІ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ	126
Компанець П., Федосенко Л. USING ENGLISH AS A TOOL FOR GLOBAL INTEGRATION AND MOTIVATION IN FORMULA 1	131
Лукашик В. РОДИННЕ ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ В ПРОЗІ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ	134
Похилюк А. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	138
Проданова А. ДІАЛЕКТНИЙ МАТЕРІАЛ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ	142
Сергієнко Е. ДІАГНОСТИКА РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ ОСНОВНИХ КОМПОНЕНТІВ ТЕХНІКИ ЧИТАННЯ В УЧНІВ ТРЕТЬОГО КЛАСУ	145
Гордієнко С. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ	150
Дімірова Н. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: КЛЮЧОВІ ПЕРЕВАГИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-СЛОВЕСНИКІВ	153

Оверчук А. ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ІГОР	156
Скотар К. ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ В УЧНІВ 3-4 КЛАСІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	159
Скрипка Д. ПРОЄКТНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ	162
Стаднік В. НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО ЧИТАННЯ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРИЙОМУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПРОГАЛИНИ	166
Федоров В. ВЗАЄМОДІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	171
Хоменко О. ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ	174
Шевчук І. ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРНО-МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ МОВЛЕННІ	178
Яреськовська А. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 10 КЛАСІ	182
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	187

generalized that the formation of psycholinguistic mechanisms constitutes the basis for effective English oral communication and serves as an indicator of the maturity of an individual's speech activity.

Key words: *English oral speech; psycholinguistic mechanisms; structural speech competence; conceptualization; linguistic encoding; communicative appropriateness; automatization of speech skills.*

УДК 37.01: 82-2

Анна Яреськовська

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 10 КЛАСІ

**Науковий керівник:
доктор філологічних наук, професор
кафедри української мови і літератури,
Сумського державного педагогічного
університету ім. А. С. Макаренка
Горболіс Л. М.**

У статті досліджуються приклади наочних матеріалів, які доцільно використовувати на уроках української літератури в 10 класі під час вивчення творчості І. Нечуя-Левицького, В. Стефаника, Лесі Українки, М. Коцюбинського з метою урізноманітнення навчальних занять та зацікавлення учнів.

Ключові слова: *візуалізація, наочність, урок, музика, живопис, кіно, українська література.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах стрімкого розвитку соціальних мереж, медіа та штучного інтелекту питання візуалізації навчального матеріалу стає все більш актуальним. Сучасне покоління має новий тип мислення – «кліпове», а ключовим для нього є візуальний маркер, відповідно якісне сприйняття та засвоєння інформації залежить від способу її подачі. Сьогодні спостерігається тенденція до оновлення класичних зразків української літератури (наприклад: знімають кінофільми за романами та повістями, створюють пісні на вірші Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка та ін. (використовують для цього також і ШІ), і театри пропонують нове бачення драматичних творів тощо), тому питання модернізації вже чинної наочності на уроках української літератури є актуальним.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Питання використання візуального матеріалу в освітньому процесі науковці та педагоги Л. Башманівська, О. Куцевол, К. Лісовський, Л. Мірошніченко, Є. Пасічник, С. Пультер, Б. Степанишин, А. Ситченко та ін. вивчають протягом тривалого часу. Дослідники здебільшого приділяють увагу класифікації методів навчання, виокремлюють ключові особливості застосування наочності на уроках української літератури. Проте широке коло питань залишається ще не висвітленим, зокрема в науковій літературі ґрунтовно не репрезентовано специфіку відбору візуалізацій в освітньому процесі для покоління «альфа».

Мета статті – дослідити приклади наочного навчального матеріалу, які доцільно використовувати на уроках української літератури в 10 класі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для покоління «альфа» візуалізація в освітньому процесі відіграє важливу роль, оскільки психічний процес мислення в цих дітей залежить від способу подачі інформації. І. Карташова наголошує, що процес пізнання нового стає якісним тільки тоді, коли інформація подається фрагментовано та ілюстровано. Такий підхід до вивчення дисциплін зумовлено «кліповим» типом мислення сучасних

підлітків, оскільки вони щодня сприймають велику кількість інформації з Інтернету, котра подається в картинках або коротких відеороликах. І. Карташова зазначає, що візуалізація освітнього процесу в сучасних реаліях є надважливою, тому виникає потреба в інтенсифікації навчання, яку дослідниця розглядає як одну з результативних характеристик освітнього процесу. У свою чергу «інтенсифікація можлива завдяки візуалізації, яка представляє великі обсяги інформації у лаконічній, згорнутій, логічно організованій формі, яка адекватна психофізіології людини» [3, с. 115].

Особливості мислення нового покоління спонукають учителів, за твердженням Д. Безуглого, до пошуку нових форм та способів «подання інформації у стислому, компактному, але одночасно цікавому та привабливому вигляді, щоб мотивувати дітей до пізнання, активізувати їх навчальну та пошукову діяльність» [1, с. 51]. Тому на уроці української літератури є недостатнім використання тільки текстових матеріалів.

У навчальній програмі з української літератури (рівень стандарту) [4] запропоновано велику кількість творів для учнів 10 класу, до яких можна дібрати якісні та цікаві візуалізації. Наприклад, під час вивчення творчості І. Нечуя-Левицького та соціально-побутової повісті «Кайдашева сім'я» доцільно запропонувати переглянути однойменну кінострічку В. Городька (1993-1996 рр.). Таким чином під час одного уроку поєднуються словесні та наочні методи роботи. Паралельне знайомство з текстом та фільмом сприяє глибокому розумінню змісту твору, особливостей зображеної літературно-мистецької доби, специфіки організації тогочасного побуту, а також активізує пізнавальні процеси та розвиває критичне мислення в здобувачів освіти. Під час заняття доцільно переглядати окремі відеоуривки та здійснювати їх художній аналіз відповідно до тексту повісті. Таким чином увага учнів перемикається з одного об'єкта на інший, відповідно вид діяльності постійно буде змінюватися, що забезпечить зацікавленість здобувачів освіти та їх залучення до активної роботи, на відміну від пасивного засвоєння матеріалу.

Для домашнього завдання слушно запропонувати учням сімейний перегляд сучасного серіалу «Спіймати Кайдаша» режисерки Н. Ворожбит. Це завдання спрямоване не тільки на вивчення змісту повісті, порівняння її різних інтерпретацій, а також покликане виховувати почуття любові та поваги до української культури та мистецтва, шанувати й зберігати сімейні цінності, розвивати емоційну чутливість, зацікавити до вивчення твору, а також розширити картину світу здобувачів освіти.

Під час вивчення новели В. Стефаніка «Камінний хрест» доцільно використати однойменну кінокартину режисера Л. Осика. У процесі опрацювання цього твору візуалізація навчального матеріалу відіграє провідну роль, оскільки текст насичено великою кількістю діалектизмів, що ускладнює його прочитання та розуміння. Окрім того, фільм є допоміжним засобом, що більш повно розкриває художні деталі новели (горб, хрест, риси зовнішності Івана Дідуха, пісні, останній танець головного героя), на які реципієнти не завжди звертають увагу в процесі читання.

Завдяки наочному матеріалу учні більше дізнаються про елементи тогочасного побуту, одягу, особливості життя, краще усвідомлюють світоустрій протагоніста й масштаби його трагедії, а також емоційно-психологічне навантаження тексту. Дослідники творчості В. Стефаніка неодноразово зазначали про наявність елементів кінематографізму в його роботах, тому перегляд фільму є важливою складовою у процесі вивчення новели «Камінний хрест». На думку Л. Горболіс, «літературний кінематографізм у творах українських письменників урізноманітнює зображення корпусу вражень, актуалізував відтворення внутрішнього через зовнішнє, невидимого через видиме в складному світі переживань героїв» [2, с. 167].

Розробники Програми з української літератури пропонують використовувати на уроці картину «Крик» Е. Мунка – представника постімпресіонізму та експресіонізму. Зауважимо, що стильові вектори новели «Камінний хрест» та вказаного полотна суміжні. Подібним є й емоційне навантаження цих робіт. Репродукція Е. Мунка демонструє страх, відчай, розпач, паніку, жах, безвихідь та глибоку самотність. Увесь означений спектр

емоцій відчуває й Іван Дідух, оскільки життєві перипетії змушують його покинути усталене роками існування, власну оселю, землю та вирушити в далекі та незвідані краї, від яких він нічого доброго не очікує. Картина «Крик» є зовнішнім відображенням внутрішніх переживань головного героя «Камінного хреста». Відповідно суголосні мотиви спонукають до бінарного опрацювання цих робіт задля повноцінної характеристики персонажа новели.

Під час вивчення творчості Лесі Українки в 10 класі доцільно використати кінострічку Ю. Ілленка «Лісова пісня. Мавка» (1981 р.) або сучасний анімаційний фільм у жанрі фентезі О. Рубана та О. Маламужа «Мавка. Лісова пісня» (2023 р.). Варто зауважити, що перший варіант більше відповідає змісту драми-феєрії, а в другому за основу взято тільки ключовий мотив. При відборі наочного матеріалу обов'язково потрібно враховувати його наповнення та підпорядкування меті навчального заняття. Тому анімаційний фільм доречно запропонувати як позакласну роботу для емоційного розвантаження.

Окрім класичних зразків наочності (музика, кіно, живопис), на сучасному уроці української літератури активно використовують візуалізації, створені за допомогою штучного інтелекту. Зараз існує велика кількість сервісів, що продукують за відповідним запитом (промтом) презентації до теми, кластери, інфографіку, флеш-картки, таблиці та багато іншого.

Ключова особливість створеного матеріалу полягає в тому, що він є унікальним. Усі зображення мають гарну якість та яскраві кольори. Окремі сервіси навіть можуть «оживити» портрет письменника, змонтувати коротке відео, де видатна постать говорить своє життєве кредо або цитату з твору. Сучасні наочні матеріали більше привертають увагу учнів, аніж узвичаєні картинки з підручників. Прикладом може слугувати зображення до новели М. Коцюбинського «Intermezzo», згенероване за допомогою сервісу ChatGPT.

Ця ілюстрація вміщує в собі всі ключові образи твору: залізна рука города, втома, ниви у червні, вівчарка, жайворонок, зозуля, людське горе.

На уроках української літератури подібні зображення доцільно використовувати під час переказування тексту, адже вони допомагають учневі тримати увагу на конкретному об'єкті, вибудовувати логічні зв'язки під час розповіді. Такі ілюстрації є дуже важливими для учнів з низькою успішністю або для тих дітей, котрі мають особливі освітні потреби, адже картки-візуалізації пов'язують процеси пам'яті й творчості, а також підвищують зацікавленість здобувачів освіти темою уроку.

Під час вивчення поезій Лесі Українки «Contra spem spero!» та «Стояла я і слухала весну...» слушно запропонувати учням прослухати музичні композиції, які створено за допомогою штучного інтелекту.

Ілюстрація до повісті
«Intermezzi» М.Кочубинського.

Нині в мережі Інтернет є велика кількість варіацій: від мінорних мелодій до піднесених. Ознайомлення з текстами віршів у різних форматах значно розширює учнівське коло пізнання, адже музичні композиції допомагають розкрити глибинний зміст і настроєвість художнього тексту.

Під час аналізу поезій можна запропонувати різні види завдань учням: 1) порівняти, яка із запропонованих музичних композицій найбільш суголосна за ідейно-тематичним навантаженням, пафосом, лейтмотивом; 2) знайти мелодію, яка найкраще підходить до тексту за настроєм тощо. Використання наочного матеріалу та поєднання на одному занятті декількох мистецтв сприяє творчій самореалізації учнів, адже в період стрімкого розвитку штучного інтелекту здобувачі освіти доволі вміло створюють віртуальні продукти самостійно. Головне вказати їм правильний напрямок руху.

Особливо важливим використання музичних композицій є на тих уроках, де передбачено вивчення поезії напам'ять, адже неодноразове прослуховування тексту сприяє мимовільному запам'ятовуванню. Доцільно на такому занятті запропонувати декілька варіантів музичного виконання, щоб здобувачі освіти могли обрати, який їм найбільше до вподоби. Також не варто забувати про різні види сенсорного сприйняття інформації, оскільки одні учні краще усвідомлюють прочитану інформацію, а інші – прослухану.

Отже, існує велика кількість різноманітних наочних матеріалів, котрі доцільно використовувати на уроках української літератури в 10 класі. У навчальній програмі запропоновано усталені та класичні зразки кіноіндустрії, музики та живопису. Проте покоління «альфа» вимагає сучасних та оновлених прикладів візуалізації навчального матеріалу (зокрема такого, який створено штучним інтелектом).

У результаті дослідження ми дійшли висновку, що в освітньому процесі наочність відіграє важливу роль. Різноманітні ілюстративні приклади допомагають краще запам'ятати інформацію, всебічно її опрацювати; активізують пізнавальні інтереси учнів; залучають їх до спільної активної діяльності; розширюють картину світу підлітків; розвивають критичне мислення; спонукають до творчої самореалізації та розкриття внутрішніх талантів; впливають на ефективність формування читацької компетентності та процес навчання загалом.

Перспективи подальшої наукової роботи вбачаємо в розширенні та структуруванні сучасного наочного матеріалу для уроків української літератури.

Література

1. Безуглий Д. С. Технології візуалізації навчального матеріалу у фаховій підготовці сучасного вчителя. *Вісник Черкаського університету*. 2016. № 11. С.50–53. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/1616/1679>
2. Горболіс Л. М. Міжмистецькі контакти українського тексту: монографія. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2021. 312 с.
3. Карташова І. І., Степанюк А. В. Візуалізація як освітній тренд : зб. тез III Міжнародної науково-практичної конференції. 26-27 травня 2022 р. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка. С. 181–183.

4. Навчальна програма з української літератури (рівень стандарту) для 10-11 класів загальноосвітніх шкіл, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки № 1407 від 23 жовтня 2017 року. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

Anna Yareskovska. Specific Features of Using Visualization in Grade 10 Ukrainian Literature Classes

Abstract. *The article examines examples of visual materials that can be effectively used in Grade 10 Ukrainian literature classes when studying the works of Ivan Nechuy-Levytskyi, Vasyl Stefanyk, Lesia Ukrainka, and Mykhailo Kotsiubynsky in order to diversify learning activities and enhance students' engagement.*

Key words: *visualization, clarity, lesson, music, painting, cinema, Ukrainian literature.*

Наукове видання

**НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДОСЛІДНИКА:
ФІЛОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПОШУКИ**

Збірник наукових праць викладачів і студентів

ВИПУСК XIV

